

İstikamet Rehberimiz: Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i Seniyye¹

1. Konunun Planı

- a. İstikamet Kavramı
- b. Kur'ân-ı Kerîm'in Rehberliği
- c. Sünnet-i Seniyye'nin Rehberliği

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

İstikamet kavramı ve ifade ettiği anlam açıklanarak vaaza başlanır. Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i Seniyye'nin insanı istikamete ulaştıracak iki rehber olduğu ayet ve hadisler ışığında izah edilir. Dua yapılarak vaaz sonlandırılır.

3. Konunun Özet Sunumu

İstikamet kelimesi tefsir kitaplarında “samimi ve kararlı bir imanla hak ve hayır yolunda istikrarlı, dengeli bir hayat sürdürme” şeklinde açıklanmıştır. Kuşatıcı bir kavram olan istikamet, imanla Allah'ın emniyetine sığınmak, imanı ibadete ve güzel ahlaka dönüştürmek, fitrata uygun olmayan ve yaratılış gayesinden uzaklaştıran her türlü söz ve davranışı terk etmek anlamını içermektedir. Bir başka ifadeyle istikamet, söz, düşünce, tutum ve davranışların, “Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol...” (Hud, 11/112.) ilahi fermanı doğrultusunda karar ve anlam bulmasıdır.

Allah Teâlâ imtihan için yarattığı kullarını başıboş bırakmamış onları doğru yola iletmiş diye peygamber ve kitaplar göndermiştir. Allah Teâlâ'nın insanı akılla donatmasına rağmen sırf akılla doğru yolu bulamayacağı için öğretici bir peygamber ve ilahi mesajı içeren kitap göndermesi merhametinin bir tezahürüdür. Bunlar, insan hayatının ilâhî dengesi için iki büyük nimet, beşeriyeti ifrat ve tefrit bâdirelerinden kurtararak istikamet mihverinde kurtuluşa erdirecek ilâhî lütuftur.

Allah Teâlâ'nın, peygamberleri vasıtası ile gönderdiği vahiyler insanlığa bir rehberdir. İnsan vahyi kabul edip onun çizdiği sınırlar etrafında dolaştığı müddetçe doğru yol üzeredir. Kur'ân-ı Kerîm insanlık için hidayet rehberi, huzur kaynağı ve rahmet vesilesidir. Kur'ân'ın niçin indirildiği iyi bilinmelidir. Yüce Allah, “**Andolsun biz, Kur'ân'ı düşünüp öğüt almak**

¹ Bu vaaz projesi, Aziziye Müftülüğü İlçe Vaizi Arzu Çolak tarafından hazırlanmıştır.

için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan? (Kamer 54/ 17,22,32,40) buyurmaktadır. Kur'ân'ın iniş ve okunuş amacı yanlış anlaşıldığında, ilahi mesajdan yararlanmak neredeyse imkânsız hale gelecektir. O ne sadece güzel okunmak ne düşünsel problemlere konu yapılmak ne de kendisiyle toplumsal statü ve çıkar sağlaması için gelmiştir. Mehmet Akif'in ifade ettiği üzere;

“İnmemiştir hele Kur'ân bunu hakkıyla bilin

Ne mezarlıkla okumak ne de fal bakmak için!”

İnsana düşen görev kendisini doğru yolda tutmak için gönderilmiş vahye sâdık kalarak onu anlamaya ve yaşamaya çalışmaktır. Nitekim Allah Teâlâ, insanoğluna dünya hayatında yapması gereken şeyleri de uzak durması gereken hususları da vahiy yoluyla bildirmiştir.

Genel anlamda insanı, özel manâda da müslümanı, ilâhî hoşnutluğa ve gerçek mutluluğa aday kılan Allah (c.c), Peygamberi aracılığı ile de kendisine giden doğru ve en kısa yolu tanıtmıştır. Bu yol hiç şüphesiz ki doğru yol (sırât-ı müstakîm) dur. Allah Teâlâ bu yolu, ilâhî hoşnudluğa (rıza) ve mutluluğa kavuşmak için vesile kıldığını ve ona uyulmak gerektiğini çeşitli ayetlerle açıklamış bulunmaktadır: Meselâ, **وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ** "İşte benim doğru yolum bu, ona uyun! Başka yollara uymayın ki, sizi O'nun yolundan ayırmasın. (Azabından) korkarsınız diye (Allah) size böyle tavsiye etti" (el-En'âm, 6/153).

İstikamet hususunda müminler için en güzel örnek hiç şüphesiz Peygamber Efendimizdir. Cenab-ı Hak, inanç, ibadet ve ahlakta istikametini yolunu göstermek için rahmetinin bir tecellisi olarak onu insanlığa rehber seçmiş; sırat-ı müstakimin ve güzel ahlakın gerektirdiği davranışları onun şahsında insanlığa öğretmiştir. Bu hakikat, Kur'an-ı Kerim'de **وَالْقُرْآنُ الْحَكِيمُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** "(Ey Muhammed) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki, sen elbette dosdoğru bir yol üzere gönderilenlerdenisin." (Yasin, 36/2,3,4.) ayetiyle açıkça beyan edilmiştir. Resul-i Ekrem (sav) de "Sözlerin en doğrusu, Allah'ın Kitabı; yolların en doğrusu ise Muhammed'in yoludur." (Nesai, İdeyn, 22.) hadis-i şerifiyle iman ve istikamet üzere yürünecek yolun kılavuzluğunu yapacak iki temel ölçüye dikkat çekmiştir. Bu bakımdan iman ve istikamet gereği, vahyin rehberliğinde ve Allah Resülü'nün örneğinde bir hayat yaşamaktır. Vahiy yaşanan bir hayata dönüştüren Resul-i Ekrem gibi güvenilir olmaktır. Özü sözü bir, dosdoğru, dengeli, kararlı ve dürüstçe bir hayatı tercih etmek ve orada karar kılmaktır. Kısacası onun ahlakıyla ahlaklanmak, onun açtığı yolda yürümektir.

Zira “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.” (İbn Hanbel, II, 381.) buyuran Resul-i Ekrem’in (sas) hayatı, her yönüyle zirve bir örnek ve eşsiz bir numunedir.

4. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

"Ey insanlar! İşte size, Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdeki dertlere bir şifa, müminlere doğru yolu gösteren bir hidayet ve rahmet geldi." (Yunus, 10/57.)

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ

“Şüphesiz ki bu Kuran, en doğru yola iletir. İyi davranışlarda bulunan müminlere, kendileri için büyük bir mükafat olduğunu müjdeler” (İsra. 17/9.)

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Sana kitabı, ancak ayrılığa düştükleri şeyleri onlara açıklaman için ve iman eden bir topluma doğru yolu gösterici ve rahmet olarak indirdik.” (Nahl, 16/64.)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ
كَثِيرًا

“Andolsun, Allah’ın Resûlünde sizin için; Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.” (Ahzab 33/21.)

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.'" (Âl-i İmran 3/31.)

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

“Resûlullah’a itaat eden Allah’a itaat etmiş olur, yüz çevirenlere gelince seni onlara bekçi olarak göndermedik.” (Nisa, 4/80.)

6. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ.

Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor: “Size iki şey bırakıyorum. Onlara sımsıkı sarıldığınız sürece yolunuzu asla şaşırmasınız: Bunlar, Allah’ın Kitabı ve Peygamberinin sünnetidir.” (Muvatta’, Kader, 3.)

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ بَعْدَ التَّشَهُّدِ: إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَأَحْسَنَ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ

Câbir b. Abdullah’ın rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) hutbesinde teşehhüden sonra şöyle buyururdu: “Sözün en güzeli Allah’ın Kitabı’dır. Rehberliğin en güzeli ise Muhammed Aleyhisselâm’ın rehberliğidir.” (İbn Hanbel, III, 320.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: “مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ...”

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiştir...” (Müslim, İmâre, 33)

7. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- ❖ DİA, “İstikamet, Kurân ve Sünnet” ile İlişkili Maddeler

E-Kaynak:

<https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=1&SAYFA=551>

- ❖ Hadislerle İslâm, “Allah’ın Kitabı Sözlerin En Güzeli” – DİB, Cilt 1 Sayfa 551

E-Kaynak:

<https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=1&SAYFA=385>

- ❖ Hadislerle İslâm, “Vahiy, Allah’ın Ezeli ve Ebedî Sözü” – DİB, Cilt 1 Sayfa 385

E-Kaynak:

<https://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/sayfa.php?CILT=1&SAYFA=411>

- ❖ Hadislerle İslâm, “Sünnet, Nebvî Klavuz” – DİB, Cilt 1 Sayfa 411

E-Kaynak:

<https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/sozlerin-en-guzeli-kuran/prof-dr-ibrahim-h-karsli/kuran->

- ❖ “Sözlerin En Güzeli Kuran”

